

Telemarksbiblioteket

Erfaringer og synspunkter

OLE MARIUS HYLLAND

TF-notat nr. 24/2010

TF-notat

Tittel:	Telemarksbiblioteket
TF-notat nr:	24/2010
Forfatter(e):	Ole Marius Hylland
År:	2010
Gradering:	Åpen
Antall sider:	28
Framsidedfoto:	Bibliotek katalog, Wikimedia Commons
ISBN:	978-82-7401-381-0
ISSN:	1501-9918
Pris:	140,-
	Kan lastes ned gratis som pdf fra telemarksforskning.no

Prosjekt:	Telemarksbiblioteket
Prosjektnr.:	20100620
Prosjektleder:	Ole Marius Hylland
Oppdragsgiver(e):	Telemark fylkeskommune

Telemarksforskning, Boks 4, 3833 Bø i Telemark. Org. nr. 948 639 238 MVA

Resymé:

Rapporten kartlegger de kommunale bibliotekenes synspunkter på og erfaringer med Telemarksbibliotekets tjenester og arbeid, i tillegg til synspunkter på en videre utvikling av Telemarksbiblioteket. Brukerne mener at det er et behov for Telemarksbiblioteket og har relativt store ambisjoner på Telemarksbibliotekets vegne. Det ønskes et sterkt, faglig tungt og handlekraftig fylkesbibliotek.

Forord

Denne rapporten inneholder en kartlegging av erfaringer med og synspunkter på Telemarksbibliotekets organisering, arbeid og tjenesteyting. Undersøkelsen tar utgangspunkt i en spørreundersøkelse rettet mot alle de kommunale bibliotekene i Telemark. Disse bibliotekene er brukere av Telemarksbiblioteket og viktige stemmer i en videre utvikling av de fylkeskommunale bibliotekstjenestene.

Jeg takker informanter som har stilt opp og delt av sin kunnskap og sine erfaringer.

Bø, 10. oktober 2010

Ole Marius Hylland

Prosjektleder

Innhold

1. Innledning	7
1.1 Utgangspunkt	7
1.2 Om fylkesbibliotek generelt og Telemarksbiblioteket spesielt	7
1.3 Problemstillinger	9
1.4 Metode	9
2. Resultater fra kartleggingen	11
2.1 Informantenes bakgrunn og svar	11
2.2 Bruk av Telemarksbiblioteket.....	12
2.3 Synspunkter på tjenestene	15
2.4 Utvikling av fylkesbiblioteket	19
2.5 Generelle punkter	22
3. Avsluttende kommentarer	25
3.1 Punktvis oppsummering.....	25
3.2 Sluttkommentar	27

1. Innledning

1.1 Utgangspunkt

Utgangspunktet for denne undersøkelsen er todelt. Telemarksbiblioteket tok sommeren 2009 et initiativ til et utviklingsprosjekt for fylkesbiblioteket som blant annet inkluderte en undersøkelse av brukernes oppfatninger av biblioteket. Dette ledet blant annet til en søknad om økonomisk støtte fra Telemark fylkeskommune til å gjennomføre et slikt prosjekt. Fylkeskommunen tok i mai 2010 kontakt med Telemarksforskning for å planlegge en mulig undersøkelse, og i juni 2010 ble Telemarksforskning, fylkeskommunen og fylkesbiblioteket enige om rammer og opplegg for en undersøkelse. Undersøkelsen ble gjennomført i august og september 2010, og resultatene av den fremlegges herved.

Bakgrunnen for undersøkelsen var et ønske om en statusrapport for det arbeidet som utføres av Telemarksbiblioteket, med utgangspunkt i erfaringene til de kommunale bibliotekene i fylket, som er de primære brukerne av Telemarksbiblioteket. Prosjektet har hatt en referansegruppe med medlemmene Tor Erik Baksås, leder i fylkets hovedutvalg for kultur og identitet, og Geir Jørgen Bekkevold, styremedlem i Telemarksbiblioteket og stortingskandidat for KrF Telemark.

1.2 Om fylkesbibliotek generelt og Telemarksbiblioteket spesielt

Alle de norske fylkene har fylkesbibliotek. Fylkesbibliotekene eies og drives av fylkeskommunen og er det regionale nivået i det norske biblioteksystemet.

Fylkesbibliotekenes virksomhet er bestemt og regulert ved lov siden 1972, og kapittel III i Lov om folkebibliotek¹ er viet fylkesbibliotekene. Loven sier at alle fylker skal ha et fylkesbibliotek ledet av en fagutdannet biblioteksjef. Videre sier loven om fylkesbibliotekets oppgaver at det skal:

¹ Jf. <http://www.lovdato.no/all/hl-19851220-108.html#map003> [lesedato 100910]

- Ivareta fjernlånsvirksomheten
- Organisere lånesamarbeid
- Gi bibliotekfaglige råd og assistanse
- Arrangere møter og kurs om bibliotekspørsmål
- Bistå statlige myndigheter ved fordeling av midler og ved utrednings- og planleggingsarbeid
- Samarbeide med fylkeskommunens skoleledelse

I tillegg *kan* fylkesbiblioteket i følge loven:

- Drive utlån fra bokbuss eller bokbåt
- Ha felles bibliotekdrift med en eller flere kommuner

Det er en viss åpenhet og variasjon i forhold til hvordan fylkene organiserer fylkesbibliotekene sine, og Telemarksbiblioteket har en særegen organisasjonsmodell som ingen av de øvrige fylkene bruker. Det er flere kjennetegn som særmerker Telemarksbiblioteket. Fylkesbiblioteket er samlokalisert og samorganisert med folkebiblioteket i Nome. Dette gjør at organisasjonen i større grad enn andre fylkesbibliotek er et sted som folk aktivt oppsøker i forbindelse med boklån m.m. Flertallet av norske fylkesbibliotek er institusjoner som ikke er publikumsinstitusjoner, men som er tjenesteleverandører til publikumsinstitusjoner – de kommunale folkebibliotekene. Det gjør at virksomheten i Telemarksbiblioteket på mange måter er langt mer utadrettet enn tilfellet er for andre fylkesbibliotek.

Telemarksbiblioteket er organisert som en interkommunal virksomhet, med et styre som både har medlemmer valgt fra fylkeskommunen og fra Nome kommune. Det er også en delt finansiering av fellesoppgavene til Telemarksbiblioteket. Denne modellen skiller seg ut i det norske landskapet av fylkesbibliotek.

1.3 Problemstillinger

Problemstillingene for denne undersøkelsen har vært:

- Hvilke erfaringer har de kommunale folkebibliotekene i Telemark med Telemarksbibliotekets arbeid og tjenester?
- Hvilke synspunkter har disse brukerne på en utvikling av Telemarksbiblioteket?

1.4 Metode

Undersøkelsen er basert på en elektronisk spørreundersøkelse som ble sendt ut ved hjelp av verktøyet Questback. Undersøkelsen ble sendt til alle kommunale bibliotek i Telemark, med biblioteksjefene som personlige mottagere. Unntaket er det kommunale biblioteket i Nome, som ble holdt utenom undersøkelsen på grunn av sin samlokalisering og -organisering med fylkesbiblioteket. Spørreundersøkelsen ble sendt ut 30. august og avsluttet 9. september. Da hadde samtlige 17 informanter besvart undersøkelsen, hvilket altså gir en svarprosent på 100.

De følgende bibliotekene mottok og besvarte spørsmålene:

Bamble bibliotek
Bø bibliotek
Drammedal bibliotek
Fyresdal bibliotek
Hjartdal bibliotek
Kragere bibliotek
Kviteseid bibliotek
Nissedal bibliotek
Notodden bibliotek
Porsgrunn bibliotek
Sauherad bibliotek
Seljord bibliotek
Siljan bibliotek
Skien bibliotek
Tinn bibliotek
Tokke bibliotek
Vinje bibliotek

Det elektroniske spørreskjemaet inneholdt følgende spørsmål:

1. I hvilken kommune arbeider du?
2. Hvor mange år har du arbeidet i kommunen?
3. Hvor ofte er ditt bibliotek i kontakt med Telemarksbiblioteket? (Svaralternativer: Daglig/2-4 ganger i uka/Ukentlig/2-3 ganger i måneden/Månedlig/Sjeldnere/Aldri)
4. I hvilken grad er det behov for et fylkesbibliotek med de funksjoner dette har i dag? (Svaralternativer: I svært stor grad/I stor grad/ I noe grad/I liten grad/ I svært liten grad)
5. Hva slags type tjenester yter Telemarksbiblioteket overfor biblioteket i din kommune? (Svaralternativer: Bistand i forbindelse med fjernlån/Veiledning om publikumsrettet virksomhet/Veiledning om interne, bibliotekfaglige spørsmål/Ingen tjenester/Andre tjenester, spesifiser)
6. Hvordan vil du vurdere nivået på og tilgjengeligheten til Telemarksbibliotekets tjenester? (Svaralternativer: Veldig bra/Bra/OK/Kunne vært bedre/Dårlig)
7. Begrunn svaret.
8. Hva fungerer best ved Telemarksbibliotekets arbeid og tjenester i dag?
9. Hva fungerer dårligst ved Telemarksbibliotekets arbeid og tjenester i dag?
10. Hvilke områder synes du Telemarksbiblioteket bør prioritere i tiden fremover?
11. Hva slags type tjenester som ikke finnes i dag skulle du ønske at Telemarksbiblioteket tilbød?
12. Hvilken kompetanse er det viktig at Telemarksbiblioteket disponerer?
13. Har du forslag til tiltak eller endringer for å utvikle samarbeidet mellom lokalbibliotekene og fylkesbiblioteket?
14. Hvor forberedt er ditt bibliotek på en digitalisering av samlinger og tjenester?
15. Hvordan kan Telemarksbiblioteket bidra til å utvikle digitale bibliotektenester og -tilbud i fylket?
16. Har du andre innspill til organiseringen av biblioteknettverket i Telemark?

Spørsmålene dekket både erfaringer med og vurderinger av hvordan Telemarksbiblioteket fungerer pr. i dag, og spørsmål som etterlyste synspunkter på hvordan biblioteket kunne utvikle seg videre. Fire av spørsmålene var lukkede, med andre ord at de hadde faste svaralternativer, mens de resterende var åpne spørsmål. De lukkede spørsmålene ga anledning til en direkte sammenligning av informantenes svar, mens de åpne spørsmålene ga rom for friere refleksjoner.

2. Resultater fra kartleggingen

Dette kapitlet presenterer de viktigste resultatene fra kartleggingen. Resultatene presenteres sammen med en kort analyse av informantenes svar og hvordan disse fordeler seg. Gjennomgangen har fordelt disse i fem kategorier og underkapitler: informantenes bakgrunn, bruk av tjenestene, synspunkter på tjenestene, utvikling av biblioteket og generelle punkter.

2.1 Informantenes bakgrunn og svar

Spørreundersøkelsens to første spørsmål gjaldt informantenes arbeidssted og erfaring. Det første spørsmålet gjaldt hvilken kommune de arbeidet i, mens det andre etterspurte hvor mange år de hadde arbeidet i biblioteket. (To av informantene valgte å utelate svaret på det første spørsmålet, mens en informant også valgte å hoppe over det andre spørsmålet, trolig for å beholde full anonymitet i den øvrige besvarelsen.)

Telemark fylke inneholder 18 kommuner, og med unntak av Nome har altså alle kommunale biblioteker besvart undersøkelsen. Kommunene varierer nokså mye både i størrelse, utstrekning og infrastruktur. For å undersøke om det er systematiske forskjeller i svarene i forhold til størrelsen på kommunene, vil kommunene enkelte steder i analysen bli delt i tre grupper: Gruppe 1 er kommuner med flere enn 10 000 innbyggere. Dette er Skien, Porsgrunn, Notodden, Bamble og Kragerø. Gruppe 2 består av kommuner med mellom 3000 og 10000 (i praksis mellom 3000 og 7000) innbyggere. Dette er Tinn, Bø, Sauherad, Drangedal, Vinje og Seljord, i tillegg til Nome. Gruppe 3 består av kommuner med mindre enn 3000 innbyggere. Dette er Kviteseid, Siljan, Tokke, Hjartdal, Nissedal og Fyresdal.

Det er flere grunner til at det kan være relevant å vurdere svarene i forhold til kommunenes størrelse. For det første vil større bibliotek trolig ha andre utfordringer og behov enn mindre bibliotek. For det andre vil spredt bebyggelse kunne medføre et annet fokus for bibliotekarbeidet enn bibliotekvirksomhet i bykjerner og

tettbebygde strøk. Vi vil imidlertid først se om slike antagelser har noe for seg dersom svarene fordeler seg systematisk i forhold til kommunestørrelse. For enkelte av spørsmålene vil vi anta at dette er relevant, og der vil svarene for de tre gruppene av kommuner vurderes særskilt. Det kommer vi tilbake til nedenfor.

Svarene viser også at det er et svært erfarent utvalg av bibliotekansatte som besvarer undersøkelsen. Svarene på spørsmålet om ansettelsestid varierer mellom én måned og 45 år, men gjennomsnittet er nokså høyt – 16,8 års ansettelse. Hele ti av informantene har arbeidet i biblioteket i 13 år eller mer, og av disse har fire arbeidet der 25 år eller mer. Dette gjør at det i gruppen av informanter er et solid erfaringsgrunnlag som ligger til grunn for besvarelsen.

2.2 Bruk av Telemarksbiblioteket

To av de innledende spørsmålene ble formulert for å kartlegge i hvilket omfang de kommunale bibliotekene benyttet seg av eller var i kontakt med Telemarksbiblioteket. Spørsmål 3 lød: Hvor ofte er ditt bibliotek i kontakt med Telemarksbiblioteket?, mens spørsmål 5 lød: Hva slags type tjenester yter Telemarksbiblioteket overfor biblioteket i din kommune? Til begge spørsmålene var det satt opp svaralternativer. Spørsmål 3 hadde alternativene 1) Daglig, 2) 2-3 ganger i uka, 3) Ukentlig, 4) 2-3 ganger i måneden, 5) Månedlig, 6) Sjeldnere og 7) Aldri. Svarene på dette spørsmålet fordelte seg slik:

Fig. 1. Bruk av Telemarksbiblioteket

Fordelt på antall informanter fordelte svarene seg slik:

Tabell 1. Bruk av Telemarksbiblioteket. Hyppighet

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Daglig	17,6 %	3
2 2-4 ganger i uka	17,6 %	3
3 Ukentlig	17,6 %	3
4 2-3 ganger i måneden	11,8 %	2
5 Månedlig	29,4 %	5
6 Sjeldnere	5,9 %	1
7 Aldri	0,0 %	0

Som vi ser er variasjonen stor mellom bibliotekene. Det er også en nokså jevn spredning mellom kategoriene. De tre alternativene for den hyppigste kontakten er valgt av tre informanter hver. To av bibliotekene har kontakt med Telemarksbiblioteket 2-3 ganger i måneden, fem kun én gang månedlig og et bibliotek sjeldnere enn dette.

Er det så noe mer vi kan lese ut av disse tallene? Er det for eksempel noen systematikk i forhold til størrelsen på kommunen/bibliotekene? Man kunne for eksempel tenke seg at behovet for assistanse eller faglige råd var større i mindre fagmiljøer/bibliotek, eller på den annen side at større aktivitet medførte hyppigere kontakt. Dersom man tar utgangspunkt i den nevnte fordelingen av kommuner i tre grup-

per, er det vanskelig å se at det er noen sammenheng mellom jevnlig bruk av Telemarksbiblioteket og kommunestørrelse.

I gruppen med de største kommunene (over 10 000 innbyggere) fordeler kontakten med fylkesbiblioteket seg nokså jevnt mellom de fire hyppigste kategoriene (Daglig/2-4 ganger i uka/Ukentlig/2-3 ganger i måneden). For de mellomstore kommunene er svarene spredt: to oppgir daglig kontakt, én oppgir ukentlig og to oppgir månedlig kontakt. For de minste kommunene (under 3000 innbyggere) er det også spredning i svarene: De fem i denne gruppen fordeler seg nokså jevnt mellom 2-4 ganger i uka, ukentlig, 2-3 ganger i måneden og månedlig.

Med andre ord: Det ser ikke ut til å være noen systematisk sammenheng mellom størrelse på kommune og omfanget av kontakten med Telemarksbiblioteket.

Spørsmål 5 om hvilke type tjenester biblioteket benyttet seg av, hadde fem svaralternativer: 1) Bistand i forbindelse med fjernlån, 2) Veiledning om publikumsrettet virksomhet, 3) Veiledning om interne, bibliotekfaglige spørsmål, 4) Ingen tjenester, og 5) Andre tjenester, spesifiser. Her var flere svar/kryss mulige. I prosent og antall fordelte svarene seg slik:

Tabell 2. Bruk av Telemarksbibliotekets tjenester

Navn	Prosent	Antall
Bistand i forbindelse med fjernlån	64,7 %	11
Veiledning om publikumsrettet virksomhet	23,5 %	4
Veiledning om interne, bibliotekfaglige spørsmål	58,8 %	10
Ingen tjenester	5,9 %	1
Andre tjenester, spesifiser her	47,1 %	8
N*	17	

*N = antall respondenter som har besvart spørsmålet

Et flertall av bibliotekene får bistand i forbindelse med fjernlån. Dette er ikke overraskende, siden fjernlån altså er en av (de lovpålagte) kjerneoppgavene for fylkesbibliotekene. Et flertall av bibliotekene (ti) kontakter Telemarksbiblioteket for veiledning om bibliotekfaglige spørsmål. Relativt få – fire biblioteker – søker veiledning om den utadrettede virksomheten, og ett av bibliotekene bruker ikke fylkesbibliotekets tjenester overhodet.

I tillegg til de faste alternativene kunne informantene selv spesifisere andre tjenester de benyttet seg av. Åtte av bibliotekene gjorde dette. Følgende momenter ble nevnt:

- Samlingsutvikling/kassering
- Bibliotekpolitiske spørsmål
- Innlån av bøker
- Kurs og (kontakt)møter
- Digitalisering av bildesamling
- Referansearbeid

Når det gjelder eventuelle sammenhenger mellom kommunestørrelse og bruk av tjenester til Telemarksbiblioteket, tyder en fordeling av svarene etter gruppering i tre kommunegrupper på en viss sammenheng. De minste kommunene er viktigere brukere av to typer tjenester: Bistand i forbindelse med fjernlån og veiledning om interne, bibliotekfaglige spørsmål. Den tydeligste sammenhengen finner vi i forbindelse med fjernlån. Ingen av bibliotekene i kommunene med over 10 000 innbyggere (Gruppe 1) bruker denne formen for bistand, mens nesten samtlige av bibliotekene i de to øvrige gruppene gjør det. Forklaringen på dette ligger trolig i de større kommunale bibliotekenes infrastruktur og samlingsstørrelse.

2.3 Synspunkter på tjenestene

Den mest omfattende delen av spørreundersøkelsen gjaldt informantenes synspunkter på Telemarksbibliotekets tjenester – kvalitet, tilgjengelighet, hva som fungerer best og hva som fungerer dårligst. Det mest generelle spørsmålet om dette lød: Hvordan vil du vurdere nivået på og tilgjengeligheten til Telemarksbibliotekets tjenester? Informantene kunne velge mellom svarkategoriene 1) Veldig bra, 2) Bra, 3) OK, 4) Kunne vært bedre og 5) Dårlig. I tillegg ble det bedt om en begrunnelse for svaret. Svarene på dette spørsmålet fordelte seg slik:

Fig. 2. Vurdering av Telemarksbibliotekets tjenester

Tabell 3. Vurdering av Telemarksbibliotekets tjenester. Fordelt på antall informanter.

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Veldig bra	29,4 %	5
2 Bra	23,5 %	4
3 OK	23,5 %	4
4 Kunne vært bedre	23,5 %	4
5 Dårlig	0,0 %	0
Total		17

Fordelingen mellom alternativene 1-4 er bemerkelsesverdig jevn. Selv om det er en svak overvekt på alternativ 1 Veldig bra, er det i prinsippet like mange som synes at nivået på og tilgjengeligheten av Telemarksbibliotekets tjenester er veldig bra, bra, ok, og at de kunne vært bedre. Det er imidlertid ingen som vurderer de som dårlige. Selv om fordelingen er jevn, er også denne vurderingen sett under ett nokså positiv. Ni av informantene, et svakt flertall, mener at tjenestene er bra eller veldig bra. Fire mener de er OK, dvs. helt på det jevne, mens ytterligere fire mener de kunne vært bedre.

Hvis vi ser på informantenes begrunnelser for vurderingene sine, får vi flere detaljer i dette bildet. Vurderingene utdypes blant annet slik:

”Fjernlånet fungerer bra, men de kunne gjort mer for folkebibliotekene for å bedre tjenestene der (at tjenesten i hvert enkelt folkebibliotek kan bli bedre ved å engasjere seg mer direkte).”

”Vi har god hjelp av Telemarksbiblioteket.”

”Er alltid velvillige ved spørsmål, står for faglig oppdatering via kurs/konferanser på fylkesplan.”

”De er alltid hjelpelige når vi ber om hjelp/veiledning/støtte.”

”Slik vi bruker fylkesbiblioteket i dag er det som å regne som et folkebibliotek på linje med de andre bibliotekene vi forholder oss til.”

”Burde vært sterkere på utviklingsarbeid.”

”Det er ikke ofte biblioteket er i kontakt med Fylkesbiblioteket, men når vi gjør det får vi som oftest svar på de spørsmålene vi måtte ha.”

”Sidan det er fjernlånet vi nyttar mest: Bra service, men saknar raskare og breiare tilgang på nye bøker/medier.”

”Ønsker større grad av støtte, både faglig og økonomisk til prosjekt og utvikling utover i fylket.”

”Har fått svar og hjelp på tlf og mail kvar gong eg har ringt.”

Disse kommentarene peker i flere retninger. Fellestrekket er at informantene er overveiende fornøyde med hjelpen som gis ved direkte spørsmål og kontakt. Samtidig etterlyser flere en sterkere rolle i det som kan samles under begrepet utviklingsarbeid.

Er det så noen forskjeller mellom kommunenes svar, sett i forhold til deres størrelse? En fordeling av svarene etter kommunestørrelse viser at bibliotekene i de små kommunene overveiende er noe mer positive i disse vurderingene enn bibliotekene i de store kommunene. Tre av de fem kommunale bibliotekene i kommuner med mindre enn 3000 innbyggere mener nivået og tilgjengeligheten er veldig bra. Blant kommunene med over 10 000 innbyggere er det kun ett av fem bibliotek som svarer det samme.

Et annet spørsmål som dekket en vurdering av Telemarksbibliotekets arbeid, var ”Hva fungerer best ved Telemarksbibliotekets arbeid og tjenester i dag?”. Dette ble formulert som et åpent spørsmål, der informantene selv skulle trekke frem hva de mente fungerte best. Disse punktene ble trukket frem:

”Fjernlån, fagleg veiledning, får alltid hjelp når vi spør, informasjon og kurs-tilbud.”

”Fjernlånet.”

”Har alltid fått den hjelpen man har spurt etter. Både når det gjelder hjelp til fjernlån, praktiske ting som kassering og hjelp til andre uforutsette ting.”

”Hjelp til faglege spørsmål. Fjernlån. Informasjonsmøter.”

”Arrangør av Kurs/konferansevirksomhet og bibliotekleiar møter på fylkesnivå.”

”Kurs/oppdatering/informasjon om bibliotekfaglige spørsmål. Veiledning. Tilgjengeliggjøring av fellesoppgaver såsom bildebasen.”

”Det går kjapt når vi bestiller bøker og andre medier fra fylkesbiblioteket.”

”Vi tror at fylkesbiblioteket fungerer best overfor de små bibliotekene.”

”Faglige møter.”

”Kursvirksomhet overfor kommunene.”

”Fjernlån. Kursverksemd.”

”Faglige møter.”

”Hjelp ved fjernlån når vi en sjelden gang står fast. Formidling av nasjonale bibliotekpolitiske saker.”

”God og habil samling av lokalhistorisk litteratur.”

”Fjernlånstenesten.”

”Bibliotekfaglig veiledning overfor folkebibliotekene.”

”Eg har så langt fått hjelp til å søke opp bøker som dei ikkje hadde sjølv og fått raske tilbakemeldinger på spørsmål om fjernlån.”

Vi kjenner igjen flere av punktene fra utdypingene ovenfor. Det er spesielt to områder som trekkes frem som positive: Det ene er fjernlånet, det andre er faglige møter og kurs. I tillegg er det flere som åpenbart er fornøyde med rask respons på spørsmål og behov for hjelp.

På oppfølgingsspørsmålet om hva som fungerer *dårligst* ved Telemarksbibliotekets arbeid og tjenester i dag, var svarene færre og noe mindre tydelige. Fem av informantene hadde ingen spesifikke kommentarer å komme med her. Blant de som trakk frem konkrete saker på dette spørsmålet, var disse momentene de viktigste:

- Savner flere direkte initiativ og aktiv pådriverrolle
- Savner synlighet og tyngde i arbeidet for folkebibliotekene
- For liten kompetanse på ikt-tjenester og digital utvikling
- For få nyskapende prosjekter

Alle disse momentene ble nevnt av flere informanter. Lest utfra disse punktene, er det tydelig at det ønskes både et mer aktivt, pågående og digitalt kompetent fylkesbibliotek.

2.4 Utvikling av fylkesbiblioteket

I tillegg til en vurdering fra informantene om status pr. i dag, ble de også bedt om å vurdere hvordan en videre utvikling av fylkesbiblioteket og fylkesbibliotekets arbeid burde være. Her ble flere, delvis overlappende, spørsmål stilt: Hvilke områder synes du Telemarksbiblioteket bør prioritere i tiden fremover? Hva slags type tjenester som ikke finnes i dag kunne du ønske at Telemarksbiblioteket tilbød? Hvilken kompetanse er det viktig at Telemarksbiblioteket disponerer? Hvordan kan Telemarksbiblioteket bidra til å utvikle digitale bibliotek tjenester og -tilbud i fylket?

Siden svarene på disse spørsmålene (delvis) overlapper hverandre, skal jeg behandle disse samlet under to hovedtemaer – 1) Tjenester og kompetanse og 2) Digital utvikling.

Tjenester og kompetanse

Informantene har relativt tydelige vurderinger både av hvilke tjenester Telemarksbiblioteket bør tilby, hvilke områder de bør prioritere og hvilken kompetanse de bør disponere.

De viktigste områdene som ønskes prioritert er disse:

- Digitale verktøy og ikt – samordning og utvikling
- Litteraturformidling
- Kurs, veiledning og oppdateringer

Det er også flere som er opptatt av utviklingen av folkebibliotekene i fylket. En av informantene skriver for eksempel dette:

”En sterk satsing på utvikling av bibliotekmiljøet i fylket som helhet og styrking av regionene i fylket. Stimulere til et plastisk og godt fungerende bibliotekmiljø med sterkt fokus på at alle innbyggerne i Telemark har et tilgjengelig og faglig tilfredsstillende bibliotek i sitt nærmiljø.”

Det er også enkelte svært konkrete forslag blant informantenes svar. Det følgende forslaget er det mest omfattende, og siteres i sin helhet:

”Kunnskap om nye verktøy og innkjøp av disse verktøyene slik at folkebibliotekene kan få hjelp og anledning til å digitalisere interessante lokalsamlinger. Disse bør så tilgjengeliggjøres på en server drevet og vedlikeholdt av fylkesbiblioteket, slik at vi kan få presentere det store mangfoldet fylket byr på, og også få presentert stoff som ikke er allment tilgjengelig pr. i dag, og som vi umiddelbart ikke kan vente å finne i nasjonalbibliografien. Fylkesbiblioteket bør besitte fagkunnskapen om hva som er lov å digitalisere og publisere, være veiledere for de små folkebibliotekene.

Fylkesbiblioteket bør ha forkunnskapen om de nye mediene, foreslå løsninger på f.eks. hvordan vi skal håndtere e-bøker, hva slags lesebrett bør man kjøpe, - de bør forhandle gode avtaler som kan gjelde for alle kommunene ved innkjøp, uavhengig om alle kan bli med med en gang, eller om man kan ha en åpen tilgang til å få bli med på et senere tidspunkt. De bør samkjøre og samvise informasjon som kan være interessant for oss faglig sett, ikke bokanmeldelser og tant og fjas, men ting som kan ha politisk eller økonomisk betydning for det enkelte bibliotek framover.”

På spørsmålet om hvilke tjenester folkebibliotekene i Telemark kunne ønske fylkesbiblioteket tilbød, svarte informantene det følgende:

- Markedsføring av det enkelte bibliotek
- Litteraturformidlingsturneer og forfatterbesøk
- Drahjelp og initiativ i utviklingsarbeidet
- Opplæring i og gjennomføring av felles bildebaser og arkivtjenester

Lignende temaer går igjen i synspunktene på hvilken kompetanse Telemarksbiblioteket bør sitte inne med. Svarene dekker både bibliotekfaglig kompetanse, ikt-kompetanse, kompetanse om markedsføring og mediehåndtering og bibliotekpolitisk kompetanse.

Samlet sett er det tydelig at informantene ønsker et aktivt, oppegående og initiativrikt fylkesbibliotek, som både kan bistå i det mer løpende biblioteksarbeidet, i tillegg til å tenke strategisk rundt utvikling både av tjenester og bruk av teknologi. Dessuten tillegges Telemarksbiblioteket også en mer bibliotekpolitisk rolle.

Digital utvikling

Mange av svarene knyttet til Telemarksbibliotekets tjenester, kompetanse og prioriterte områder peker tydelig på et ønske om at fylkesbiblioteket skal fungere som en fylkeskommunal ledestjerne og ressurs på det digitale bibliotekfeltet. Det gjelder både i forhold til kompetanse og konkrete tjenester. Informantene ønsker seg et Telemarksbibliotek som kan være et sted å henvende seg for oppdatert veiledning om digitale valg, og som også er et sted som tilbyr tjenester eller digital infrastruktur som er nyttig for de kommunale bibliotekene.

På spørsmålet ”Hvordan kan Telemarksbiblioteket bidra til å utvikle digitale tjenester og -tilbud i fylket”, svarte bibliotekene blant annet slik:

”De trenger kunnskap og oppdatering før de kan tilby, formidle og overføre til oss andre. Det kreves at de ligger i forkant, noe som er en svært krevende oppgave.”

”Ved å informere om hva slags løsninger som kan velges og med kursing (som jo finnes). Eventuelt kan det bistå med å tilpasse tjenesten i det enkelte bibliotek der det er for små stillingsressurs til at nye digitale tjenester kan utvikles. Små bibliotek har mangel på stillingsressurser til å utvikle nye tjenester.”

”Arrangere kurs.”

”Telemarksbiblioteket bør vere ein pådrivar i forhold til kommunane i dette høve.”

”Telemarksbiblioteket kan bidra med sin kompetanse og være pådriver/bidragssyter i dette arbeidet.”

”Være pådriver overfor Nasjonalbiblioteket på å få fram nasjonale rammeavtaler om innkjøp av nye digitale tjenester som f.eks. streaming av lydbøker.”

”Initiere regionale prosjekt. Kurs for å dekke "minimumskrava" til digital kompetanse for bibliotektilsette. Gjerne meir fotodigitalisering for kommunane.”

”Det må de selv finne ut, og deretter gå tydelig ut til alle folkebiblioteka med tilbud.”

Godt spørsmål. Dette burde fylkesbiblioteket ha brukt de siste 5 åra på å svare på.

”Felles hjemmeside for alle folkebibliotek i fylket, med lik "mal" for de lokale bibliotek. Kvalitetssikre nettformidling - med særlig vekt på lokale ressurser.”

”Være en slags "think-tank" på området. Samle inn erfaringer, og gi veiledning til folkebibliotekene.”

Også her ser vi at det legges vekt på kombinasjonen av oppdatert kunnskap og kompetanse, tilbud om kurs og en aktiv rolle. Flere bruker begrepet *pådriver* om denne rollen.

2.5 Generelle punkter

Spørsmål 4 i undersøkelsen etterspurte synspunkter på i hvilken grad det var behov for et fylkesbibliotek med de funksjoner dette har i dag. Svaralternativene som ble gitt var I svært stor grad, I stor grad, I noe grad, I liten grad og I svært liten grad. Fordelingen av svarene samlet seg hovedsakelig rundt svar 2 og 3 – I stor grad eller I noe grad:

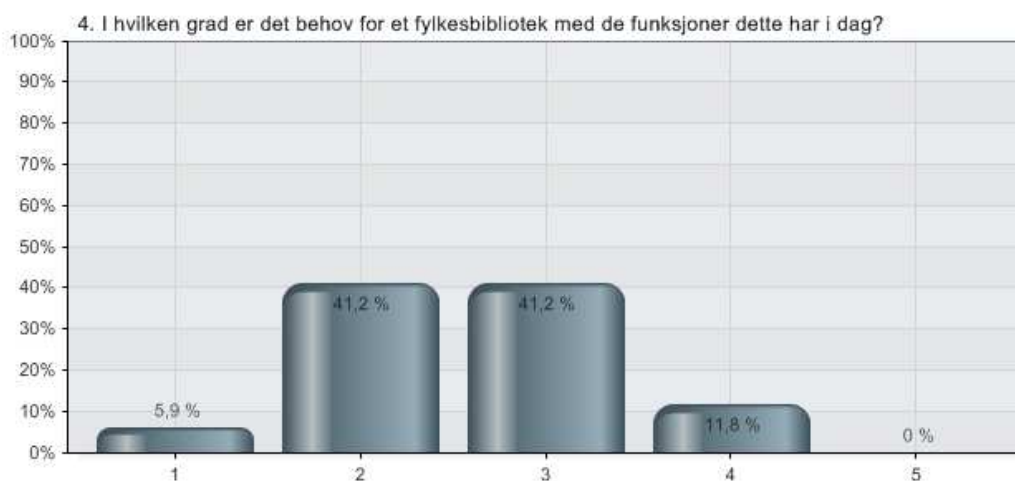

Fig. 3. Vurdering av behov for fylkesbibliotek med dagens funksjoner.

Tabell 4. Vurdering av behov for fylkesbibliotek med dagens funksjoner. Fordelt på antall informanter.

Alternativer	Prosent	Verdi
1 I svært stor grad	5,9 %	1
2 I stor grad	41,2 %	7
3 I noe grad	41,2 %	7
4 I liten grad	11,8 %	2
5 I svært liten grad	0,0 %	0
Total		17

Med andre ord mener 14 av 17, ca. 82%, at det enten i stor eller noen grad er behov for Telemarksbiblioteket. Det er kun to som mener at det i liten grad er behov for fylkesbiblioteket, og ingen som mener at det i svært liten grad er behov for dette biblioteket. Et stort flertall ser altså behovet for Telemarksbiblioteket, og et lite mindretall ser ikke dette behovet.

Er det så noen systematiske forskjeller i disse svarene sett i forhold til størrelsen på kommunene? En samling i svarene etter de tre gruppene av kommuner tyder på en viss sammenheng. De mindre kommunene/bibliotekene ser et større behov for fylkesbiblioteket enn de store. Bare 1 av 5 bibliotek i kommuner med over 10 000 mener det ”i stor grad” er behov for et fylkesbibliotek etter dagens modell. Samtidig er det både i små om mellomstore kommuner 3 av 5 bibliotek som svarer det samme. I tillegg kom også de to informantene som mente det ”i liten grad” er et slikt behov, fra kommuner med over 10 000 innbyggere.

Et siste generelt spørsmål som ble stilt informantene, var hvorvidt de hadde andre innspill til organiseringen av biblioteknettverket i Telemark. Dette var formulert som et åpent spørsmål uten faste svaralternativer. Fem av informantene valgte å svare på dette spørsmålet, til dels med fyldige svar. For å vise innhold og variasjon i disse svarene, velger jeg å sitere dem alle:

”Mer samarbeid mellom bibliotekene, ved blant annet å ha mer like tjenester. Telemarksbiblioteket kan i større grad sende sine ansatte ut til folkebibliotekene og gjøre en jobb der for å bistå med utviklingen av bibliotekene. Vår egen erfaring er at vi ikke kan greie å måle oss med de større bibliotekene i medieutvalg og tilgjengelighet. Når vi har kun 80% stilling totalt i vårt bibliotek, er det en del ting som det ikke blir tid til (det er det verste ressursproblemet). Telemarksbiblioteket kan eventuelt bøte på dette ved å bidra med flere tjenester til bibliotekene.”

”Vi er meget glade for vårt fylkesbibliotek - deres utmerkede serviceinnstilling overfor lokalbibliotekene gjør vår hverdag lettere!”

”Nettverket for barnebibliotekarer fungerer bra, og det er godt innarbeidet. Som tidligere nevnt, pga lite personal- og tidsressurser er det vanskelig å få deltatt på eksterne møter, og det er en knallhard prioritering i forhold til emne, hvis vi skal dra, må møtet har stor verdi for arbeidet vi utfører i det daglige på vårt eget bibliotek. Det oppleves vanskelig å melde inn saker, øns-

ker etc. - man forstyrrer. Det blir derfor til at man arbeider i sitt daglige lille rede og kanskje glemmer verdenen utenfor, og det er egentlig synd, fordi vi tror vi kunne fått til mye mer om vi hadde hatt et større fellesskap.”

”Biblioteknettverket i Telemark oppleves som sterkt adskilt i regionale grupperinger der det er lite flyt av kunnskap og lite samhandling. Utviklingen av Norgeslån er et eksempel på et tiltak som er tilfeldig fundamentert og vilkårlig håndtert i hele landet, også i Telemark. Bibliotekene må samhandle og gi lånerne et kvalitetssikret tilbud i alle kommuner.”

”Man bør gjøre bruk av den spisskompetansen som allerede finnes i de forskjellige bibliotekene. Noen bibliotek ligger langt foran Fylkesbiblioteket på enkelte områder. F.eks. er Porsgrunn langt framme i bildebehandling og fulltekstbaser. Og det var bare ett eksempel. Bruk den kunnskapen som allerede finn på en bedre måte.”

Sammen peker disse kommentarene både på ting brukerne (bibliotekene) er fornøyd med og ting de skulle ønsket annerledes. Et viktig moment i disse mer generelle innspillene er at biblioteknettverket i fylket nok kunne vært og fungert mer samlende. Det er store avstander og lokale variasjoner i fylket, blant annet i forhold til ressurstilgang, og da blir et velfungerende nettverk mellom bibliotekene viktig. Innspillene til dette siste spørsmålet peker på at her er det åpenbart et forbedringspotensial.

3. Avsluttende kommentarer

Dette kapitlet inneholder noen oppsummeringer og fortolkninger av de resultatene som ble presentert i detalj i forrige kapittel. I tillegg trekkes avslutningsvis frem punkter som virker særlig viktige for en videre utvikling av Telemarksbiblioteket og bibliotekets arbeid.

3.1 Punktvis oppsummering

Undersøkelsens spørsmål og resultater er sortert i fire kategorier:

- Bruk
- Vurdering
- Utvikling
- Generelt

Nedenfor oppsummeres de viktigste resultatene innenfor disse kategoriene.

Bruk

- Det er stor spredning i hvor ofte bibliotekene har kontakt med Telemarksbiblioteket: seks informanter har kontakt daglig eller flere ganger i uken, sju informanter har kontakt ukentlig eller 2-3 ganger i måneden, og fem informanter har kontakt månedlig.
- Det er ingen systematisk sammenheng mellom størrelsen på kommunen og omfanget av kontakten med Telemarksbiblioteket.
- De tjenestene som flest bibliotek benytter seg av er bistand i forbindelse med fjernlån og veiledning om bibliotekfaglige spørsmål.
- Bistand i forbindelse med fjernlån er en langt viktigere tjeneste for mindre kommuner enn for større kommuner.

Vurdering

- På spørsmål om vurdering av Telemarksbibliotekets tjenester er svarene jevnt fordelt, med en svak overvekt av positive svar:

- Ni av informantene, et svakt flertall, mener at tjenestene er bra eller veldig bra. Fire mener de er OK, dvs. helt på det jevne, mens ytterligere fire mener de kunne vært bedre.
- Bibliotek i små kommuner er gjennomgående noe mer positive i sine vurderinger enn bibliotek i større kommuner (over 10 000 innbyggere).
- Det som blir vurdert mest positivt, er fjernlånstjenester, kurstilbud og generelt servicenivå.
- Det som blir vurdert mest negativt, er mangel på initiativ og synlighet, for lav digital kompetanse og for få nyskapende prosjekter.

Utvikling

- Informantene ønsker at Telemarksbiblioteket prioriterer digitale tjenester, litteraturformidling og kurs/veiledning i en videreutvikling av fylkesbiblioteket.
- De kommunale bibliotekene ønsker særlig disse tjenestene: markedsføring av bibliotekene, litteraturformidling (for eksempel forfatterbesøk), drahjelp og initiativ i utviklingsarbeid, samt (etablering av og opplæring i) felles bildebaser og arkivtjenester.
- Informantene ønsker seg et Telemarksbibliotek som kan være et sted å henvende seg for oppdatert veiledning om digital teknologi, og som også er et sted som tilbyr tjenester eller digital infrastruktur som er nyttig for de kommunale bibliotekene.
- Informantene ønsker et aktivt, oppegående og initiativrikt fylkesbibliotek som kan bistå i det mer løpende biblioteksarbeidet, og tenke strategisk rundt utvikling både av tjenester og bruk av teknologi.
- Telemarksbiblioteket tillegges også en bibliotekpolitisk rolle.

Generelt

- 14 av 17 (82,4%) mener at det enten i stor eller noen grad er behov for Telemarksbiblioteket
- Det er kun to som mener at det i *liten* grad er behov for fylkesbiblioteket.
- De mindre kommunene/bibliotekene ser et større behov for fylkesbiblioteket enn de store.

- Flere informanter peker på at biblioteknettverket i fylket kunne vært mer samlet (og samlende).

3.2 Sluttcommentar

På tvers av innspill og svar med ganske ulikt innhold og valør, er det mulig å se noen fellestrekk. Et stort flertall av informantene ser behovet for Telemarksbiblioteket, og det er ingen av de kommunale bibliotekene som mener at det ikke er behov for et slikt fylkesbibliotek. De øvrige svarene kan godt leses i lys av dette. Den kritikken som rettes mot fylkesbiblioteket tyder på at det er mange som har store ønsker for og ambisjoner på vegne av Telemarksbiblioteket. Det ønskes et sterkt, faglig tungt og handlekraftig fylkesbibliotek. I tillegg til de tjenestene som finnes pr. i dag, som mange av informantene sier seg fornøyd med, ønskes det også støtte til for eksempel formidlingsturneer, datatjenester og markedsføring. Dette er arbeid som fylkesbiblioteket allerede er involvert i, men informantene ønsker seg åpenbart mer av dette.

Det har riktignok ikke vært noe eksplisitt tema for denne undersøkelsen, men det er få eller ingen av de kommunale bibliotekene som nevner oppgaver eller kompetanse som det *ikke* er nødvendig at Telemarksbiblioteket er ansvarlig for. Sett under ett ønskes det både bibliotekfaglig, datafaglig, bibliotekpolitisk og markedsfaglig kompetanse fra fylkesbiblioteket. For alle praktiske formål vil det trolig bli slik at Telemarksbiblioteket må prioritere blant oppgavene og tjenestene sine og i den interne kompetanseutviklingen de bør iverksette.

Selv om det i utgangspunktet ligger på siden av denne undersøkelsens problemstillinger, vil jeg avslutte med noen få punktvis forslag til videreutvikling av Telemarksbiblioteket og biblioteknettverket i Telemark. Forslagene er basert på svar og innspill fra de deltagende kommunale bibliotekene, og er noen utvalgte punkter for videre arbeid:

- Klargjøre hvilke bibliotek eller hvilke bibliotektyper som har behov for hvilke tjenester og skreddersy disse.
- Utrede om det er enkelte oppgaver som kan prioriteres ned i en utviklingsfase.

- Være tydelige på hvilken type digital kompetanse Telemarksbiblioteket kan og bør ha, og hvilken kompetanse som kan ligge hos eksterne aktører.
- Jobbe for en digital infrastruktur som kan tilbys kommunene og sørge for at alle kommunale bibliotek ligger på et minimumsnivå i forhold til det digitale.
- Tiltak for å gjøre biblioteknettverket i fylket tettere integrert.

